

Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Merkezine Başvuran Çocuklarda Barsak Parazitleri Sıklığı

Serpil Aydın¹, Güler Yaylı²

Özet: Gelişmekte olan ülkelerde çocuk mortalite ve morbidite nedenlerinden olan intestinal parazitler çocuklardaki motor ve mental gelişimi de ciddi olarak etkilediği için araştırılmasının gerekliliği bildirilmektedir. Bu çalışmada Isparta Merkez Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Merkezi'ne başvuran çocuk hastalardaki barsak parazit sıklığı ve tiplerinin saptanması amaçlanmıştır. Ocak 1999-Aralık 2000 arasında merkeze başvuran çocuk hastaların parazitoza ait laboratuvar bulguları, geriye dönük olarak, yaşadıkları bölge ayrımı yapılarak araştırılmıştır. Laboratuvar metodu olarak direkt mikroskopi ve selofan band yöntemi kullanılmıştır. Bu tarihler arasında çocuk polikliniğinde muayenesi yapılan toplam hasta sayısı 10 927 olarak bulunmuştur. Bunları 4 417'sinden laboratuvar tetkiki istenmiş; bu olguların 566 (277'si kız, 289'u erkek)'sından gaitada parazit araştırılması istenmiştir. Olguların 383 (121 kız, 262 erkek)'ünde parazit saptanmıştır. Olguların 262'sinin okul öncesi 0-6 yaş grubu çocuklar olduğu ve en sık görülen parazitin *Enterobius vermicularis* olduğu gözlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Barsak parazitleri, çocukluk çağı, gelişen ülke.

Summary: Intestinal parasite rates in children applied to a mother and child health center. As they can cause motor and mental retardation in childhood, intestinal parasites are still great problems in developing countries. We aimed to determine the rates and types of intestinal parasites in our community as it can be considered as an indicator for socioeconomical and developmental status. In this retrospective and descriptive study, we examined the entries of our outpatient clinic and laboratory. Direct microscopical examination and cellophane tape method were used as laboratory methods. During January 1999-December 2000, 10 927 children had applied to our outpatient clinic. 566 (277 girls, 289 boys) of them were sent to the laboratory for detecting parasite in their stools and 383 (121 girls, 262 boys) of them had been found parasite-positive. 262 cases belonged to preschool age group. The most common parasite was *Enterobius vermicularis*.

Key Words: Intestinal parasites, childhood, developing country.

Giriş

Gelişmekte olan ülkelerde hâlâ büyük sorun olan intestinal parazitlerin özellikle çocuklarda bedensel ve zihinsel gerilik, çevreye uyum şartlarında zorluk, uykusuzluk, halsizlik, kansızlık ve psikolojik sorunlara neden olduğu bilinmektedir (1). Parazitöz, sosyoekonomik koşulları kötü, hijyen konusunda yeterli eğitimi olmayan toplumlarda önemli bir sağlık sorunudur. Barsak parazitleri, barsakta asemptomatik olarak yaşayabileceği gibi, fiziksel varlığı ve toksik ürünleriyle veya çocuğun gereksindiği besinlere ortak olması nedeni ile büyüme ve gelişme sorunlarına neden olabilirler. Bazen de immünolojik mekanizmaları tetikleyerek duyarlılık reaksiyonlarının ortaya çıkmasına neden olabilirler. Asemptomatik infekte bireyler başlıca bulaşma kaynağıdır.

Bu çalışma, yaşadığımız toplumun sosyoekonomik düzeyinin bir göstergesinin ortaya konulması amacıyla planlanmış ve çocuklarda barsak paraziti görülme oranı ve bunların tipi saptanmıştır.

Yöntemler

1 Ocak 1999-31 Aralık 2000 arasında Isparta Merkez Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Merkezi Çocuk Hastalıkları Polikliniği'ne çeşitli nedenler ile başvuran ve barsak para-

ziti araştırmak amacı ile laboratuvar defterine kaydedilmiş hastalar ve parazitoza ait bulguları değerlendirilmiştir. Gaitada parazit araştırması direkt mikroskopi ve selofan band yöntemi ile yapılmıştır (2).

Sonuçlar

İki yıl boyunca merkezin Çocuk Hastalıkları Polikliniği'ne çeşitli yakınmalarla başvuran 0-14 yaş grubundaki hasta sayısının toplam 10 927 olduğu ve bunların da 4 417 (%40.4)'sinden değişik amaçlarla idrar, kan ve gaita tetkikleri istendiği saptanmıştır. Laboratuvar tetkiki istenen bu olgulardan 566 (%12.8)'sında barsak paraziti araştırılması amaçlanmış ve 527 (%93.1) olgu gaita örneği vermiştir. 277 (%52.6)'si kız, 250 (%47.4)'si erkek olan 383 (%72.7) olguda, toplam olguların ise %3.5'inde parazit saptanmıştır. Olguların yaşlara göre dağılımı Tablo 1'de, saptanan parazitlerin dağılımı ise Tablo 2'de gösterilmiştir. Gaitalarında parazit saptanan grubun 262'sinin 0-6 yaş grubu okul öncesi çocuklar ve en sık rastlanan parazitin ise *E. vermicularis* %60.8 olduğu saptanmıştır. Parazit saptanan olguların 84 (%21.9)'ünün kırsal kesimde yaşayan ailelerin çocukları olduğu bulunmuştur. Erkeklerde kızlardan iki kat fazla parazit saptandığı bulunmuştur. Tedavi sonrası kontrole çağrılan hastaların 242 (%63.2)'si kontrole gelmiş, bunların da 57 (%23.6)'sinin kırsal kesimden geldiği tespit edilmiştir.

İrdeleme

Barsak parazitlerinin dağılımını etkileyen faktörlerin başında toplumun sosyoekonomik düzeyi, hijyenik koşulla-

- (1) Süleyman Demirel Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Isparta
- (2) Süleyman Demirel Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Klinik Bakteriyojoloji ve İnfeksiyon Hastalıkları Anabilim Dalı, Isparta

Tablo 1. Hasta Dökümü

	Toplam İstenen Tetkik		İstenen Parazit Tetkiki		Tetkiki Yaptıran		Parazit Saptanan Olgu		Toplam	
	n	(%)	n	(%)	n	(%)	n	(%)	n	(%)
Kız	2 123	(48)	277	(49)	277	(52.5)	121	(31.3)	5 362	(49)
Erkek	2 394	(52)	289	(51)	250	(47.5)	262	(68.7)	5 565	(51)
Toplam	4 417	(40.4)*	566	(5.2)*	527	(4.8)*	383	(3.5)*	10 927	(100)**

* satır yüzdesi, ** sütun yüzdesi

Tablo 2. Saptanan Parazitlerin Dağılımı

Parazitin Adı	Olgu Sayısı	Oran
<i>Enterobius vermicularis</i>	233	(60.8)
<i>Taenia saginata</i>	63	(16.5)
<i>E. histolytica</i> (trofozoit)	42	(11)
<i>Ascaris yumurtası</i>	42	(11)
<i>Giardia intestinalis</i>	2	(0.5)
<i>Hymenolepis nana</i>	1	(0.3)
Toplam	383	(100)

rı, eğitim, iklim ve çevre şartları bulunur. Ancak *E. vermicularis*'in tüm dünyada değişik sosyoekonomik düzeylerde bir milyar kadar kişiyi etkilediği bildirilmektedir (3). Guignard ve arkadaşları (4)'nın Arjantin'de ve Lee ve arkadaşları (5)'nin Tayvan'da yapmış oldukları çalışmalarda da çocuklarda en sık *E. vermicularis*'in saptandığı ve erkeklerde parazit görülme oranının kızlardan fazla olduğu bildirilmiştir. Nijerya'da yapılan başka bir çalışmada ise aynı parazitin görülme oranının diğerlerine göre en düşük oranda olduğu gösterilmiştir (6).

Ülkemizde hâlâ büyük sorun olan barsak parazitleriyle ilgili birçok araştırma yapılmıştır. Değişik yörelerde sıklık ve tür açısından değişik oranlarda barsak paraziti saptandığı bildirilmiştir. Güneş ve arkadaşları (7) Malatya'da *E. vermicularis* sıklığını %46 olarak bulmuştur. Bu çalışmada ise kızlardaki parazit sıklığının erkeklere göre %50 oranında daha az olduğu saptanmıştır.

Giardia intestinalis ve *Entamoeba histolytica* sıklığı, ülkemizde yapılan değişik çalışmalarda birbirinden farklı oranlarda bildirilmiştir (8-10). Bu farklılık yöresel farklar, yemek alışkanlıkları, su temizliği, aile profilleri, yaş grubu gibi faktörlere bağlı olabilir.

Bu çalışma, retrospektif bir çalışma olup kayıtlarda çocukların başvuru yakınmalarına ulaşmak mümkün olmamıştır. Ancak gaitada parazit aranması için laboratuvar tetkiki istenen çocukların %72.7'sinde parazit saptanması, indikasyon oranının yüksek olmasının göstergesi olabilir. Erciyes Üniversitesi Koproloji Laboratuvarı'na barsak parazitleri yönünden incelenmek amacıyla başvuran hastalarda barsak paraziti oranı %29 olarak saptanmıştır (8). Çalışmamızda direkt mikroskop ve selofan band yönteminin birlikte kullanılması da bu oranın yüksek bulunmasında etkili olmuş olabilir.

Merkezin Isparta ve çevre illerin her yöresinden, değişik sosyoekonomik düzeylerden çocukların tedavisinde hizmet veriyor olması, *E. vermicularis*'in en fazla saptanan barsak paraziti olmasının nedeni olabilir.

İntestinal parazit tedavisi yararlı, zararsız ve ekonomik görüldüğünden çeşitli vesilelerle (tarama, rutin ziyaret gibi) parazitin tespiti ve tedavisinin yapılması önerilmektedir. Ancak sadece medikal tedavi değil, özellikle enterobiyaz için ta-

mamlanmamış tedavi ve oto infeksiyonu önlemenin ve infeksiyon rezervuarı azaltımının da tedavide çok önemli olduğu belirtilmektedir (7). İntestinal parazit

tedavisinin kilo artışına neden olduğu saptanmıştır. İntestinal parazitlerin halsizlik, uykusuzluk, kansızlık gibi semptomlara neden olması, çocuğun okul başarısını da etkileyebilir (11). Parazitlerin medikal tedavisi ile birlikte hijyen, çevre koşullarının değiştirilmesi ve en önemlisi eğitim ve bilgilendirme sayesinde daha sağlıklı çocuklar yetişebileceği kanısındayız. Çocukların çeşitli nedenlerle doktora başvuruları veya taramalar parazitlerin erken teşhisi açısından yararlı olacaktır (12). Bu amaçla birinci basamak sağlık kuruluşlarına büyük görevler düşmektedir. Çeşitli nedenlerle bu kurumlara başvuran çocukların barsak parazitleri açısından da muayene edilmeleri, önleme ve erken tedavi açısından oldukça önemlidir.

Kaynaklar

- Dickson R, Awasthi S, Williamson P, Demellweek C, Garner P. Effects of treatment for intestinal helminth infection on growth and cognitive performance in children: systematic review of randomised trials. *Br Med J* 2000; 320:1697-701
- Yaylı G. *Klinik Mikrobiyoloji ve İnfeksiyon Hastalıkları El Kitabı*. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri, 2002:117-29
- Lohiya GS, Tan-Figueroa L, Carinella FM, Lohiya S. Epidemiology and control enterobiasis in a developmental center. *West J Med* 2000; 172:305-8
- Guignard S, Arienti H, Freyrel L, Luzan H, Rubinstein H. Relevance of enteroparasites in a residence for children in the Cordoba Province, Argentina. *Eur J Epidemiol* 2000; 16(3): 287-93
- Lee JD, Wang JJ, Chung LY, Chang EE, Chen ER, Yan CM. A survey on the intestinal parasites of the school children in Kaohsiung county. *Kaohsiung J Med Sci* 2000; 16:425-8
- Agi PI. Comparative helminth infections of man in two rural communities of the Niger Delta, Nigeria. *West Afr J Med* 1997; 16: 232-6
- Güneş G, Çelik T, Genç M, Kaya M, Refiq M, Daldal N. Malatya Hanımın Çiftliği Sağlık Ocağı bölgesinde bir ilköğretim okulunda *Enterobius vermicularis* araştırılması. *Türk Parazitoloj Derg* 2001; 25: 49-52
- Yazar S, Hamamcı B, Birhan M, Şahin İ. Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi Parazitoloji Anabilim Dalı Koproloji Laboratuvarına başvuran hastalarda barsak parazitlerinin dağılımı. *Türk Parazitoloj Derg* 2001; 25: 53-5
- Özçelik S, Oğuztürk H, Değerli S, Çeliksöz A, Aycan Ç, Saygılı İ, İşlek A, Uygur B, Kıvanç Ö. Sivas merkez ve çevre ilçelerin bazılarında ilköğretim çağı çocuklarında barsak parazitlerinin yaygınlığı. *Türk Parazitoloj Derg* 2001; 25:56-8
- Polat E, Özdemir H, İsenkul R, Sağlam GM, Günay G, Şengül H, Aksın NE, Bilgehan H, Altaş K, Çalışır B, Akıncı TD. Sivri ilçesi ve köylerindeki ilköğretim okullarındaki çocuklarda barsak parazitlerinin yayılışının belirlenmesi. *Türk Parazitoloj Derg* 2000; 24:384-7
- Saygı G. Genel parazitoloji. In: Ustaçelebi Ş, ed. *Temel ve Klinik Mikrobiyoloji*. Ankara: Güneş Kitabevi, 199; 1169-87
- Juckett G. Common intestinal helminths. *Am Fam Physician* 1995; 52:2039-52